

فصل 4:

انواع تحقیقات در سازمان و مدیریت

نسخه شماره یک / پاییز 1394
www.tavallaei.sub.ir

تهیه و تنظیم:
دکتر روح اله تولایی
(عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی)

مقدمه:

- علم مدیریت در حوزه علوم اجتماعی و انسانی قرار می گیرد و برای تحقیق علمی در آن، از روش های نسبتاً مشابه با سایر علوم در این حوزه استفاده می شود. اما به دلیل برخی مسائل و ویژگی های خاص در سازمان و مدیریت، شناسایی انواع تحقیقات در این قلمرو ضروری است.
- اغلب صاحب نظران، مدیریت را ترکیبی از علم و هنر می دانند. علم به معنای دانش سازمان یافته، مفاهیم، نظریه ها و دیگر موضوعات برگرفته شده از فرضیه ها، تجربه و تحلیل و آزمایش را با هم ترکیب می کند. همچنین مدیریت را همچون طب، موسیقی، مهندسی و... یک هنر نیز میدانند که از طریق کسب تجارب و اندوخته ها و به کارگیری آنها در شرایط گوناگون حاصل می شود.
- به دیگر سخن، علم دانستن است و هنر توانستن (رضائیان، 1393).

مقدمه_ ادامه:

جزوه آموزشی
روش تحقیق در مدیریت

- علم مدیریت یک **علم افقی** است، به این معنا که مباحث مدیریت به دلیل اینکه **همه شئون زندگی یک انسان** را در بر میگیرد، پس مباحث این علم در همه رشته های علمی دیگر کاربرد دارد. لذا علم مدیریت هم **تولیداتی** دارد که در علوم دیگر کاربرد دارد و همچنین از **یافته های سایر علوم** نیز استفاده می کند.
- در خصوص استفاده علم مدیریت از یافته های سایر علوم می توان گفت که در **سطح شناخت، درک چرایی، پیش بینی و کنترل رفتار** از علوم تربیتی و روانشناسی؛ در **مدیریت ارتباطات و گروه ها** از یافته های جامعه شناسی و علوم سیاسی؛ در **تحلیل های آماری** داده های کمی از علم آمار و ریاضی؛ در **محاسبه و مدیریت بهره وری** و راندمان سازمانها از علوم اقتصادی و... استفاده می نماید.
- به همین دلیل علاوه بر شباهتهایی که در روش های تحقیق با سایر علوم دارد، از **رویکردهای روش شناسی اختصاصی** نیز برخوردار است.

انواع تحقیقات مدیریتی:

جزوه آموزشی
روش تحقیق در مدیریت

- اگرچه بین انواع تحقیقات مدیریتی اشتراکاتی وجود دارد، اما می توان از طریق **تمرکز اولیه تحقیق و یا اهداف تحقیق** در سطح سازمان یا کسب و کار، سه نوع تحقیق مدیریتی را به شرح زیر شناسایی و دسته بندی نمود:
 - (1) **تئوری ساخت تحقیق**
 - (2) **نظریه آزمون تحقیق**
 - (3) **تحقیقات مسئله محور و کاربردی**

انواع تحقیقات مدیریتی_ ادامه:

جزوه آموزشی
روش تحقیق در مدیریت

1) تئوری ساخت تحقیق

- در نخستین دسته، تحقیقاتی وجود دارند که **هدف اولیه شان** توسعه تئوری های مدیریتی است و با این کار دانش و فهم ما را از فرایند مدیریت **اصلاح و تکمیل** می کنند (با روش استقرائی).
- برای مثال این موضوع به دنبال **توسعه تئوری ها** بر اساس مشاهده، تجربه، فرصت و غیره است.
- اکثر تحقیقات بنیادین و نظری در مدیریت از این نوع هستند که **با هدف ساخت و توسعه تئوری های جدید** انجام می شوند.

انواع تحقیقات مدیریتی_ ادامه:

جزوه آموزشی
روش تحقیق در مدیریت

2) نظریه آزمون تحقیق

- در دسته دوم، تحقیقاتی وجود دارند که از همان ابتدا در نظر دارند **تئوری های موجود مدیریتی** را مورد ارزیابی و آزمون قرار دهند.
- بیشتر این آزمون های تحقیق، مشاهدات تجربی و اندازه گیری را در بر می گیرد، تا جایی که بتوان **به یک تصمیم** دست پیدا کرد، بدون توجه به اینکه کدام بخش از تئوری ممکن است رد شود و کدام بخش به عنوان یک تئوری یا نظریه صحیح باقی می ماند.
- بیشتر تحقیقات آزمایشی و نظری مدیریتی در این دسته قرار می گیرند که **با هدف اضافه نمودن به دانش از طریق آزمون فرضیه ها** انجام می شوند.

انواع تحقیقات مدیریتی_ ادامه:

جزوه آموزشی
روش تحقیق در مدیریت

3) تحقیقات مسئله محور و کاربردی

- این نوع از تحقیق از همان ابتدا بعد از بررسی یک مسئله کاربردی، سوال یا موضوعی در سازمان خاص یا بافت مدیریتی با منظر حل مشکل را در نظر میگیرد و در نتیجه به ارائه پیشنهادهایی برای اقدام می رسند.
- هدف اولیه چنین تحقیقی، صرفاً خلق دانش نیست، بلکه به دنبال بررسی و ارائه توصیه هایی برای حل مشکلات دنیای واقعی مدیریت می باشد.
- تحقیق مشاوره محور، همپوشانی هایی هم با دو نوع تحقیق قبلی دارد. اگرچه در ابتدا بر روی مشکل و کاربردی بودن تمرکز دارد، اما همزمان می تواند برای ساخت و ارزیابی تئوری و خلق دانش نیز استفاده شود.

ترکیب انواع تحقیقات مدیریتی:

جزوه آموزشی
روش تحقیق در مدیریت

- روش های تحقیقی متنوع و رویکردهای متنوع ممکن است برای یک پروژه خاص تحت شرایطی نیاز به ترکیب داشته باشد.
- متدولوژی دو قطبی جیل و جانسون: یک نوع تحقیق یا رویکرد تحقیق صرفاً بهترین نوع تحقیق یا روش تحقیقاتی نیست و ممکن است برای مطالعه یک موضوع از روش های متجانس متعددی استفاده نمود.
- زیرا وقتی تحقیق بخشی از پروژه یا پایان نامه آکادمیک است، باید چیزی بیشتر از مشکلات و موضوعات ساده عملی در یک سازمان ارائه شده و از آن فراتر برود.
- بعلاوه برای شناسایی راه حل ها و توصیه درباره مشکلات واقعی یک سازمان محقق نیاز خواهد داشت تا محتوایی از گزارش مشاورانی که در این حوزه در بافت تئوریک یا آکادمیک کار می کنند را نیز آماده نماید.

تمایز بین چستی و چرایی:

جزوه آموزشی
روش تحقیق در مدیریت

- فیلیپس و پوگ (Phillips and Pugh, 1987) **تمایز کاربردی** را بین "چرایی" و "چستی" در تحقیقات مدیریتی بیان نموده اند.
- سوالات مربوط به "**چستی**" سوالاتی هستند که سازمان می خواهد از طریق تحقیق مشاوره به آنها پاسخ دهد و اغلب به شکل **توصیه هایی کاربردی** در برابر سوالات "چرایی" قرار می گیرند.
- از طرف دیگر سوالات مربوط به "**چرایی**" سوالاتی هستند که ما باید آنها را به عنوان **یک موضوع جدید** یاد کنیم که برای **اهداف نظری** مدنظر قرار می گیرند.
- تحقیق مشاوره محور به عنوان بخشی از یک برنامه مطالعاتی سوالات "چرایی" و "چستی" را با **یکدیگر ترکیب** می کند، بنابراین شامل هر دو مهارت استقرایی و استنتاجی در فرایندها و تاکید روش های تحقیقی متنوعی هستند.

فرایند تحقیقات مدیریتی:

جزوه آموزشی
روش تحقیق در مدیریت

- تحقیقات مدیریتی اغلب **تنوع** بسیار زیادی از **راهکارها و اقسام و رویکردها** را در بر می گیرد. شاید بدین ترتیب **ارائه مدل یا نمونه جامع از تحقیق مدیریتی** که برای تمام رویکردها و اقسام تحقیق مناسب یا قابل انعکاس باشد، کار دشواری به نظر برسد.
- با این وجود می توان از دیدگاه گیل و جانسون (Gill and Johnson) استفاده نمود که معتقدند اگرچه ارائه یک دید کلی جامع از فرایند تحقیق مدیریتی خیلی ایده آل به نظر می رسد، اما ارائه **یک دیدگاه صحیح از زنجیره تحقیق** می تواند برای فهم فرایند تحقیق کمک نماید.

فرایند تحقیقات مدیریتی_ ادامه:

جزوه آموزشی
روش تحقیق در مدیریت

➤ گیل و جانسون پیشنهاد نموده اند که مراحل اصلی در زنجیره تحقیق مدیریتی به ترتیب زیر هستند:

1. شناسایی قلمرو گسترده ای از موضوعات تحقیقاتی
2. انتخاب / توصیف یک موضوع تحقیقاتی خاص
3. تصمیم گیری در خصوص رویکرد تحقیق
4. طراحی و تدوین طرح تحقیق
5. جمع آوری اطلاعات
6. تجزیه و تحلیل داده
7. ارائه یافته های تحقیق